

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 51 Volume: 10 Issue: 51
Ağustos 2017 August 2017
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2017.1859>

**TURİZM REHBERLİĞİ ÖĞRENCİLERİNİN UTANMAYA YATKINLIK DÜZEYLERİNİN
BELİRLENMESİ**
**DETERMINATION OF THE LEVEL OF SUSCEPTIBILITY TO EMBARRASSMENT OF TOURISM
GUIDING STUDENTS**

Özlem KÖROĞLU*
Şeyma DUMANLI**
Semih ŞALK***

Öz

Bu araştırmanın amacını turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yatkınlık düzeylerinin belirlenmesi oluşturmaktadır. Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin utanmaya ne ölçüde yatkınlık gösterdiklerini belirlemek amacıyla Kelly ve Jones (1997) tarafından geliştirilen ve daha sonra pek çok çalışmada kullanılan "Utanmaya Yatkınlık Ölçeği"nden yararlanılmıştır. Turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yatkınlık düzeyleri, Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği bölümünde öğrenim gören 297 öğrencinin katılımıyla araştırılmıştır. Yapılan analizler sonucunda turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yatkınlık seviyelerinin düşük olduğu saptanmıştır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla utanmaya daha yatkın oldukları, bunun yanı sıra yaş ve sınıf değişkenlerinin artması ile utanmaya yatkınlık seviyelerinin de düştüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Utanma, Utanmaya Yatkınlık, Turizm Rehberliği Öğrencileri.

Abstract

The purpose of this study is to determine the level of susceptibility to embarrassment of tourism guiding students. In order to identify the extent to which tourism guiding students have a tendency to embarrassment, the "susceptibility to embarrassment scale" was utilized that was developed by Kelly and Jones (1997), and used in many studies later on. The level of susceptibility to embarrassment of tourism guiding students was researched with the participation of 297 students who have educated in Balıkesir University Tourism Faculty Tourism Guiding department. As a result of the analysis, it was found out that tourism guiding students had low levels of susceptibility to embarrassment. It was also confirmed that the female students were more inclined than the male students, besides the level of susceptibility to embarrassment was also effected by growing age and class.

Keywords: Embarrassment, Susceptibility to Embarrassment, Tourism Guiding Students.

1. GİRİŞ

Utanma duygusu, sosyal hayat içinde önemli bir role sahiptir. İlk bakıldığında utanmanın sadece ufak bir tatsızlık durumu oluşturduğu düşünülse de, bireylerin utanma duygusunu yaşamamak ve ondan kurtulabilmek için gerçekleştirdikleri davranışların boyutları, utanma duygusunun aslında o kadar da hafife alınacak bir davranış olmadığını kanıtlar niteliktedir (Tatlıcıoğlu, 2015: 1). Bununla birlikte, utanma duygusu içinde olan bireyin odak noktası kendisidir ve kendini tamamen olumsuz olarak değerlendirmektedir. Bireyin kendine dönük olan bu algıları küçülmüşlük, güçsüzlük ve değersizlik gibi hisleri beraberinde getirmektedir (Tangney, 1990). Deneyimsel olarak utanma, becerisizlik, aptallık hissi, utanç ve artmış benlik farkındalığı duygularıyla karakterize edilmektedir (Consedine ve diğerleri, 2007: 441). Bunun yanı sıra, utanma dışarıdan kolayca gözlemlenebilen birbiri ardına gelen kızarma ve göz temasından kaçınma, yüzün ve omuzların düşmesi ve vücudun kamburlaşması gibi birçok fiziksel tepkiyle sonuçlanmaktadır (Tatlıcıoğlu, 2015: 6; Orta ve diğerleri, 2016: 49). Bu hisler doğrultusunda, utanmaya yatkın bireyler aciz hissetmeye, itaatkâr davranmaya ve problem yaratan durumlarda çözüm önerisi getirememeye eğilimli duruma gelmektedirler (Barrett, 1995). Utanmaya yatkın bireyler, benliğin acı veren olumsuz yanlarına yoğunlaştıkları için, negatif yaşam şartları ya da başarısızlık karşısında uygun başa çıkma stratejileri kullanamamaktadırlar (Topaç, 2010: 180). Hatta sahip olunan utanma duygusunun insanlarda kişilik değişikliğine neden olabileceği de ileri sürülmektedir (Maltby ve Day, 2000: 750).

Utanma; günlük yaşantıda bile bireyleri zor durumlarla karşı karşıya getirebilmektedir. Bu bağlamda, utanma duygusunun, büyük bir topluluk kitlesine hitap eden ve meslek özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, insanlar arası ve kültürler arası ilişkinin oldukça ön planda olduğu turist rehberliği mesleğinde önemli bir role sahip olduğu düşünülmektedir. Turist rehberi; turistlere seçtikleri dilde liderlik eden, bulunduğu bölgenin kültürel ve doğal mirasını onlara tercüme eden ve bulunduğu bölgenin uygun bir

* Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü.

** Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi.

*** Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi.

yönetimi tarafından kabul edilmiş donanımına sahip kişilerdir (<http://www.wftga.org>). Turist rehberlerinin tur sürecinde yerine getirmesi gereken işlevler oldukça fazladır. İletişim, yönetim, tanıtma ve bilgi verme, eğlendirme, olağandışı durumlarla baş edebilme ve hakkaniyeti sağlayabilme bunlardan bazılarıdır (Tokay, 2015). Bu işlevlerin yanı sıra, turist rehberlerinin güvenilir olması, liderlik özelliğine sahip olması, dışadönük olması, turist gruplarının önünde etkili ve güzel konuşabilme yeteneğinin olması, yaratıcı olması, aktif olması, tarafsız olması, eğitim ve kültür konularında donanımlı olması, anlatım kabiliyeti olması, vücut dilini iyi kullanabilmesi, kendine güvenen bir tavır olması ve tarafsız olması gibi sahip olması gereken önemli özellikler de bulunmaktadır (Yıldız ve diğerleri, 1997; Ap ve Wong, 2001: 551; Değirmencioglu, 2003: 23; Köroğlu, 2011: 240-244; Köroğlu, 2014: 142). Turist rehberlerinin sahip olması gereken nitelik ve özelliklere bakıldığında, bu nitelikleri ve özellikleri eyleme dökmeye aşamasında utanmaya yakınlık eğiliminin önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Utanma duygusunun beraberinde getirdiği, bireyin saklanma dürtüsü, sorunlarla başa çıkamama, duyguları ve düşünceleri ortaya koyamama gibi pek çok yıkıcı etkisinin olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda kalabalık ve yabancı gruplar önünde icra edilen bir mesleğin üyeleri olan turist rehberlerinin tüm bilgi ve birikimlerini turistlere en doğru ve anlaşılır şekilde anlatma yükümlülüklerini yerine getirirken utanma duygusuna sahip olmamaları gerekmektedir. Bu nedenle ileride bu mesleği icra edecek olan turist rehberliği öğrencilerinin utanmaya yakınlık düzeylerinin belirlenmesi önem taşımaktadır.

Literatür incelemesi sonucunda, turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilere yönelik yapılmış birçok çalışmaya rastlanmıştır. Turizm rehberliği öğrencilerinin; mesleğe bakış açılarının belirlenmesi (Yılmaz, 2011), sosyal becerileri ile stres yönetimi becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi (Köroğlu ve Gezen, 2012), rehberlik eğitimine yönelik düşüncelerinin belirlenmesi (Karaman ve diğerleri, 2012), Mevlana ve Mevlevilik ile ilgili algılarının ölçülmesi (Gökgözoğlu ve diğerleri, 2013), kişilik özelliklerinin rehberlik mesleğine uyumu açısından değerlendirmesi (Köroğlu, 2014), okuma alışkanlıklarının belirlenmesi (Köroğlu ve Güzel, 2014), mesleki tutumlarının belirlenmesi (Tolga ve diğerleri, 2015) ve iletişim ve problem çözme becerilerinin belirlenmesi (Yıldız, 2016) bu çalışmalardan bazılarıdır. Yapılan literatür incelemesi sonucunda turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yakınlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durumda çalışma alana katkı sağlaması açısından özgün bir değer oluşturmaktadır. Ayrıca bu araştırma literatürdeki eksikliği gidermede önemli bir rol oynayacak ve bundan sonra yapılacak çalışmalara yol gösterici olacaktır. Bununla birlikte literatürde utanma ve utanmaya yakınlık kavramlarının sıkça çalışıldığı görülmektedir. Örneğin Yüksel (2002) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde utangaçlık düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik bir çalışma yapılmıştır. Akbağ ve İmamoğlu (2010) tarafından 360 üniversite öğrencisi üzerinde cinsiyet ve bağlanma stillerinin utanç, suçluluk ve yalnızlık duyguları üzerindeki yordayıcı gücünün araştırılmasına yönelik bir çalışma yapılmıştır. Diğer bir çalışma Aliyev ve Kalgı (2014) tarafından ilköğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin utangaçlık ve benlik saygısı düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Dinçer'in (2014), 252 üniversite öğrencisi üzerinde utanç kavramlarının incelenmesi üzerine yapmış olduğu çalışmada ise bireysel, toplumsal, ahlaki ve standartlara uygun davranmamanın ve başkalarının olumsuz görüşlerinin utanç duygusuna yol açtığı sonucuna ulaşmıştır.

2. YÖNTEM

Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin utanmaya yakınlık düzeylerinin belirlenmesi bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu temel amacın yanında araştırmada turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin utanmaya yakınlık düzeyleri ile sosyo-demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığının belirlenmesi de amaçlanmaktadır. Bu araştırmanın evrenini, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği bölümünde öğrenim gören birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin tümü oluşturmaktadır. Öncelikle öğrenci işlerinden turizm rehberliği bölümüne kayıtlı olan öğrenci sayıları alınmış, dört sınıfta kayıtlı olan toplam öğrenci sayısının 544 olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi ile ulaşılabilen ve anketi yanıtlamayı kabul eden öğrenciler örnekleme dahil edilmiştir (Altunışık ve diğerleri, 2004). Araştırma sonucunda 298 öğrenciye ulaşılmıştır. 1 öğrencinin anket formu eksik doldurulduğu için yeterli veriye ulaşılamamış ve değerlendirme dışı bırakılmıştır. Değerlendirme sonucunda 297 anket formu üzerinden araştırma analizleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden elde edilen bu örneklem büyüklüğünün evreni temsil edebileceği ve bu sayının araştırma sonuçlarının evrene genellenebilmesi açısından yeterli olduğu düşünülmektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004; Altunışık ve diğerleri, 2004; Ural ve Kılıç, 2006).

Araştırmada utanmaya yakınlık ile ilgili yerli ve yabancı yazın taraması yapılarak anket formu oluşturulmuştur. Birincil verilerin elde edilmesi amacıyla en çok başvurulan yöntemlerden biri olan anket

teknikği kullanılmıştır. Anket soruları iki bölüm içinde yer almaktadır. Anket formunun ilk bölümünde yer alan ilk beş soru öğrencilerin sosyo-demografik özelliklere ait bilgileri toplamak üzere düzenlenmiştir. Sosyo-demografik özelliklerin belirlenmesi ile öğrencilerin; cinsiyeti, yaşı, sınıfı, bölümünü seçmede etkili olan durumu ve seçtiği meslekten memnun olma durumu ile ilgili bilgilere ulaşmak amaçlanmaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde ise "Utanmaya Yatkinlık Ölçeği" yer almaktadır. Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin utanmaya ne ölçüde yatkinlık gösterdiklerini belirlemek amacıyla Kelly ve Jones (1997) tarafından geliştirilen ve daha sonra pek çok çalışmada (Maltby ve Day, 2000; Kelly ve diğerleri, 2002; Consedine ve diğerleri, 2007; Mitchell ve diğerleri, 2012; Orta ve diğerleri, 2016;) kullanılan "Utanmaya Yatkinlık Ölçeği"nden yararlanılmıştır. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, katılımcıların yüksek düzeyde utanmaya yatkin olduğunu göstermektedir (Orta ve diğerleri, 2016: 52). "Utanmaya Yatkinlık Ölçeği" 25 maddeden oluşan bir ölçektir. Katılımcılar maddeleri 5 dereceli Likert tipindeki ölçekte (1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum) değerlendirmiştir.

"Utanmaya Yatkinlık Ölçeği" orijinalinde İngilizce hazırlanmış bir ölçektir (Kelly ve Jones, 1997). Ölçeğin, İngilizceden Türkçeye tercümesi geri çeviri (back translation) teknikği kullanılarak yapılmıştır. Geri çeviri teknikği, orijinalinden hedef dile çevrilmiş olan ölçeğin tekrar orijinale geri çevrilmesini kapsamaktadır (Hançer, 2003). Ülkelerarası dil farklılıklarından ve sektörel farklılıklardan dolayı algı farklılıkları oluşabileceğinden, ifadelerin güçlendirilmesi ve daha anlaşılır duruma getirilmesi gerekliliği bu teknikğin kullanılmasına neden olmuştur (Avcı, 2011). Araştırmanın analizlerinin gerçekleştirilmesinde SPSS 21 paket programı kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 1'de turizm rehberliği öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri yer almaktadır. Turizm rehberliği öğrencilerinin cinsiyet dağılımına bakıldığında %53,5'inin "erkek" (f=159), %46,5'inin de "kadın" (f=138) katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında %21,5'i "17-19" (f=64), %63,6'sı "20-22" (f=189) ve %14,8'inin de "23 yaş ve üzeri" (f=44) yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun "üçüncü sınıf" (%33,3; f=90) olduğu; bölümü seçme durumunda katılımcıların %46,8'inin bölümünü isteyerek seçmiş oldukları ve son olarak da %35'inin seçilen meslekten memnun olduğu gözlemlenmektedir.

Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin utanmaya yatkinlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik uygulanan utanmaya yatkinlık ölçeğinin güvenilirlik analizine göre Cronbach's Alfa Katsayısı'nın %85,8 olduğu belirlenmiştir. Bu da ölçeğin yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (Ural ve Kılıç, 2006).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri

Değişkenler	f	%
Cinsiyet		
Erkek	159	53,5
Kadın	138	46,5
Toplam	297	100
Yaş		
17-19 yaş	64	21,5
20-22 yaş	189	63,6
23 yaş ve üzeri	44	14,8
Toplam	297	100
Sınıf		
Birinci sınıf	84	28,3
İkinci sınıf	74	24,9
Üçüncü sınıf	90	30,3
Dördüncü sınıf	46	15,5
Eksik veri	3	1,0
Toplam	297	100
Bölümü Seçme Durumu		
İsteyerek seçtim	139	46,8
İstemeyerek seçtim	40	13,5
Kısmen isteyerek seçtim	118	39,7
Toplam	297	100
Seçilen Meslekten Memnun Olma Durumu		
Hiç memnun değilim	32	10,8
Az memnunum	37	12,5
Karasızım	89	30,0
Memnunum	104	35,0
Çok memnunum	35	11,8
Toplam	297	100

Tablo 2’de utanmaya yatkınlık ölçeğinde yer alan ifadelerin aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (SS) değerleri verilmektedir. Tablo 2 incelendiğinde; katılımcıların “kendimden emin bir insan değilimdir” (\bar{x} =1,97), “sosyal durumlarda beceriksiz hissederim” (\bar{x} =2,05), “yeni tanıştığım biriyle konuşurken yetersiz hissederim” (\bar{x} =2,12), “kendimi savunmasız hissederim” (\bar{x} =2,15), “bir grup insan içinde kendimi rahatsız hissederim” (\bar{x} =2,29), “kalabalık içinde ve topluluk önünde kendimi genellikle korunmasız hissederim” (\bar{x} =2,31), “küçük mahcubiyetlerde bile kendimi utanmış ya da aşağılanmış hissederim” (\bar{x} =2,46), “yalnızken sunum yapma fikri bile beni gerer” (\bar{x} =2,47) ve “ilgi odağı olmak rahatsız edicidir” (\bar{x} =2,48) ifadelerine büyük oranda katılmadıkları görülmektedir. Katılımcıların büyük ölçüde kararsız kaldıkları ifadelerin ise “bazen kendimi öylesine korunmasız hissederim” (\bar{x} =2,55), “kalabalık içinde olmaktan hoşlanmam” (\bar{x} =2,59), “toplum içinde hatalar yapmaktan çok fazla korkarım” (\bar{x} =2,65), “kolay kolay yüzüm kızarmaz” (\bar{x} =2,70), “söylediğim şeylerin kulağa aptalca gelmesinden korkarım” (\bar{x} =2,75), “ben kolay kolay utanmam” (\bar{x} =2,85), “bir topluluk önünde hata yaparsam kendimi küçük düşmüş hissederim” (\bar{x} =2,86), “aptalca görünmekten genellikle endişe duyarım” (\bar{x} =2,92), “kendimi rezil etmekten endişe duyarım” (\bar{x} =2,96) ve “bir topluluk önünde konuşurken panikerim” (\bar{x} =2,99) ifadelerinin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte “evden en iyi şekilde görünmeden çıkınca kendimi rahatsız hissederim” (\bar{x} =3,18), “ilgi odağı olmayı pek önemsemem” (\bar{x} =3,35), “başkalarının benim hakkımda ne düşündüğünü genellikle önemserim” (\bar{x} =3,43), “diğer insanların benim hakkımda ne düşündüğü önemlidir” (\bar{x} =3,44), “başkaları üzerinde nasıl izlenim bıraktığımı muhtemelen çok önemserim” (\bar{x} =3,53) ve “giyimim, saçlarım vb. düzgün olmadıkça toplum içinde rahat hissetmem” (\bar{x} =3,76) ifadelerinin ise katılım sağlanan ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Genel toplama bakıldığında ise aritmetik ortalamalarının (\bar{x}) 2,75 ve standart sapmalarının (SS) 1,17 olduğu görülmektedir. Ortaya çıkan bu sonuç, turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yatkınlık düzeylerinin ortalamasının altında olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Utanmaya Yatkınlık Ölçeğine Ait İfadelerin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

İFADELER	\bar{x}	SS
1. Kendimden emin bir insan değilimdir.	1,97	1,01
2. Giyimim, saçlarım vb. düzgün olmadıkça toplum içinde rahat hissetmem.	3,76	1,21
3. Bir grup insan içinde kendimi rahatsız hissederim.	2,29	1,07
4. İlgi odağı olmayı pek önemsemem.	3,35	1,18
5. Başkaları üzerinde nasıl izlenim bıraktığımı muhtemelen çok önemserim.	3,53	1,22
6. Yeni tanıştığım biriyle konuşurken yetersiz hissederim.	2,12	1,03
7. Sosyal durumlarda beceriksiz hissederim.	2,05	1,05
8. Evden en iyi şekilde görünmeden çıkınca kendimi rahatsız hissederim.	3,18	1,26
9. Bazen kendimi öylesine korunmasız hissederim.	2,55	1,26
10. Bir topluluk önünde hata yaparsam kendimi küçük düşmüş hissederim.	2,86	1,24
11. Bir topluluk önünde konuşurken panikerim.	2,99	1,18
12. Kalabalık içinde ve topluluk önünde kendimi genellikle korunmasız hissederim.	2,31	1,08
13. İlgi odağı olmak rahatsız edicidir.	2,48	1,17
14. Yalnızken sunum yapma fikri bile beni gerer.	2,47	1,27
15. Küçük mahcubiyetlerde bile kendimi utanmış ya da aşağılanmış hissederim.	2,46	1,15
16. Toplum içinde hatalar yapmaktan çok fazla korkarım.	2,65	1,19
17. Kalabalık içinde olmaktan hoşlanmam.	2,59	1,22
18. Kolay kolay yüzüm kızarmaz.	2,70	1,20
19. Aptalca görünmekten genellikle endişe duyarım.	2,92	1,25
20. Kendimi savunmasız hissederim.	2,15	1,03
21. Başkalarının benim hakkımda ne düşündüğünü genellikle önemserim.	3,43	1,26
22. Söylediğim şeylerin kulağa aptalca gelmesinden korkarım.	2,75	1,21
23. Kendimi rezil etmekten endişe duyarım.	2,96	1,25
24. Diğer insanların benim hakkımda ne düşündüğü önemlidir.	3,44	1,17
25. Ben kolay kolay utanmam.	2,85	1,31
GENEL TOPLAM	2,75	1,17

Çalışmada verilerin normal dağılıma uyup uymadıklarının belirlenmesi amacıyla normallik testi yapılmıştır. Normallik testinde Kolmogorov-Smirnov ve çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri dikkate alınmıştır. Verilerin Kolmogorov-Smirnov değerinin anlamlılık düzeyinin (significant=p) 0,05’in ($p>0,05$) üzerinde olması verilerin normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir (Ural ve Kılıç, 2011: 291-293). Bu doğrultuda, utanmaya yatkınlık ölçeğine ait verilerin Kolmogorov-Smirnov değeri $p=0,200$ olarak saptanmıştır. Verilerin Kolmogorov-Smirnov değerinin ($p=0,200$; $p>0,05$) olarak çıkması verilerin

normal dağılıma uygun olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte verilerin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin hesaplanması da normallikle ilgili bilgi veren bir diğer yöntemdir (Altunışık vd. 2012: 165). Normal dağılımda çarpıklık "0" olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda çarpıklık (skewness) değerinin +1 ile -1 sınırları içerisinde bulunması puanların normal dağılım gösterdiği şeklinde yorumlanabilmektedir (Büyüköztürk, 2007: 40). Utanmaya yatkınlık ölçeğinin normal dağılıma uygunluk testi sonucunda, çarpıklık (skewness) değerinin (0,119) ve basıklık (kurtosis) değerinin ise (-0,167) olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda uygulanan ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle verilerin analizinde parametrik testlerden yararlanılmıştır.

Turizm rehberliği öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile utanmaya yatkınlık düzeyleri arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla *bağımsız grup t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*, tek yönlü varyans analizi sonucunda, gruplar arasında fark bulunduğu, farklılıkların kaynağını belirlemek üzere *Tukey* analizi uygulanmıştır. Tablo 3'te sosyo-demografik özellikler ile utanmaya yatkınlık düzeyleri arasındaki farklılıklara ilişkin sonuçlar verilmektedir. Analiz sonuçlarına göre utanmaya yatkınlık düzeyi ile öğrencilerin cinsiyet ($t=0,037$; $p=0,001<0,05$), yaş ($F=4,107$; $p=0,017<0,05$), sınıf ($F=4,481$; $p=0,004<0,05$), bölümü seçme durumu ($F=7,589$; $p=0,001<0,05$) ve seçilen meslekten memnun olma durumu ($F=5,610$; $p=0,000<0,05$) değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Tablo 3. Sosyo-Demografik Özellikler ile Utanmaya Yatkınlık Arasındaki Farklılıklara İlişkin Sonuçlar

UTANMAYA YATKINLIK							
Değişkenler		n	\bar{X}	SS	t/F	p	Fark
Cinsiyet	Erkek	159	63,46	14,10	0,037	0,001	1-2
	Kadın	138	69,34	14,72			
Yaş	17-19	64	70,50	15,05	4,107	0,017	1-3
	20-22	189	65,47	14,24			
	23 yaş ve üzeri	44	63,02	14,85			
Sınıf	Bir	84	70,51	14,18	4,481	0,004	1-4
	İki	74	65,68	14,16			
	Üç	90	65,30	14,87			
	Dört	46	61,25	14,06			
Bölümü Seçme Durumu	İsteyerek seçtim	139	62,73	14,83	7,589	0,001	1-2, 1-3
	İstemeyerek seçtim	40	69,40	15,59			
	Kısmen isteyerek seçtim	118	69,18	13,29			
Seçilen Meslekten Memnun Olma Durumu	Hiç memnun değilim	32	67,20	17,42	5,610	0,000	2-5, 3-5
	Az memnunum	37	69,78	15,90			
	Kararsızım	89	69,26	15,02			
	Memnunum	104	65,14	11,87			
	Çok memnunum	35	56,81	13,51			

Bu sonuçlar dikkate alındığında kız öğrencilerin utanmaya yatkınlık düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaş değişkeninin grup sıra ortalamalarına bakıldığında ise utanmaya yatkınlık düzeyi ile arasında ters yönlü bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Buna göre yaş arttıkça utanmaya yatkınlık düzeyi azalmaktadır. Benzer bir durumun sınıf değişkeni içinde geçerli olduğu dikkat çekmektedir. Sınıf değişkeni arttıkça utanmaya yatkınlık düzeyi azalmaktadır. Bu doğrultuda katılımcıların yaş değişkeni ile buldukları sınıf düzeyi arttıkça utanmaya yatkınlık düzeylerinin azalması birbirini destekler niteliktedir. Katılımcıların bölümü seçme durumuna bakıldığında ise "isteyerek seçtim" (62,73), "istemeyerek seçtim" (69,40) ve "kısmen isteyerek seçtim" (69,18) grup sıra ortalamaları dikkate alındığında bölümü seçme durumu değişkenini istemeyerek seçtim ve kısmen isteyerek seçtim olarak belirtenlerin isteyerek seçenlere göre daha fazla utanmaya yatkın oldukları saptanmıştır. Son olarak seçilen meslekten memnun olma durumuna bakıldığında "hiç memnun değilim" (67,20), "az memnunum" (69,78), "kararsızım" (69,26), "memnunum" (65,14) ve "çok memnunum" (56,81) grup sıra ortalamaları, az memnun, kararsız ve hiç memnun olmayanların memnun ve çok memnun olanlardan daha fazla utanmaya yatkın olduklarını göstermektedir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yatkınlık düzeylerinin belirlenmesidir. Yapılan analizler sonucunda turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yatkınlık düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Bu özellikle turist rehberi adayı olan öğrenciler için istenilen ve beklenen bir durumdur. Çünkü turist rehberlerinin iletişime açık, girişken, sorunlarla baş edebilen, özgüvenli ve topluluğa hitap edebilme gibi kişilik özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Araştırmanın sonucu da rehberlerin sahip olması gereken kişilik özelliklerini destekler nitelikte ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından oluşturulan Ulusal Meslek Standardı'nda

(<http://portal.myk.gov.tr>), turist rehberlerinin anlatım becerisine, eğlence ve boş zaman yönetimi becerisine, ekip çalışması yeteneğine ve iletişim becerisine sahip olması gerektiği bununla birlikte iletişim kurduğu kişilerle etkili ve güzel konuşabilme, karşılaşılacak ve karşılaşılan sorunlar karşısında soğukkanlı olabilmek ve sorunlara çözüm üretebilme gibi tutum ve davranışlara sahip olması gerektiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda turist rehberi adayları olan öğrencilerin utanmaya yatkınlıklarının düşük olması meslek için aranan önemli kişisel özelliklerden biridir. Bununla birlikte çalışmada bazı önemli bulgular da tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile utanmaya yatkınlık düzeyleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesine yönelik yapılan analizlerin sonucunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre utanmaya yatkınlık düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışmayı destekler nitelikteki benzer bir sonuç; Miller (1995) tarafından yapılan çalışmada da ortaya çıkmıştır. Buna karşın Maltby ve Day (2000; 753) tarafından yapılan çalışmada cinsiyetler arasındaki puanlamada herhangi bir farkın bulunmadığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde Aliyev ve Kalgı (2004; 67) tarafından yapılan çalışmada da ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre utanç ve benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Buna göre utanmaya yatkınlık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşması ya da aralarında herhangi bir farkın bulunmaması çeşitli sebeplerden kaynaklanıyor olabilir. Örneğin toplumsal özellikler, kültür gibi faktörler bu farklılığı yaratıyor olabilir.

Çalışmada ortaya çıkan diğer bir önemli sonuç ise turist rehberliği öğrencilerinin yaşlarının ve sınıflarının arttıkça utanmaya yatkınlık düzeylerinin düşmesidir. Maltby ve Day (2000; 753) tarafından yapılan çalışmada da yaşı daha fazla olan kişilerin daha az utanmaya yatkınlık eğilimi gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın sonucunda da utanmaya yatkınlık düzeyinin yaş arttıkça azaldığı göz önünde bulundurulduğunda çalışmayı destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Bölümü seçme durumu değişkenine bakıldığında ise turizm rehberliği öğrencilerinden istemeyerek ve kısmen isteyerek seçenlerin isteyerek seçenlere oranla utanmaya daha yatkın oldukları görülmektedir. Bununla birlikte seçilen meslekten memnun olma durumu göz önünde bulundurulduğunda ise az memnun, kararsız ve hiç memnun değil ifadelerini belirtenler ile memnun ve çok memnun ifadelerini belirtenler arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda meslek seçiminden memnun olan öğrencilerin utanmaya yatkınlık düzeylerinin de düşük olduğu görülmektedir.

Araştırmanın genel sonuçları dikkate alındığında turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yatkınlık düzeylerinin düşük olduğu, kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre utanmaya yatkınlık düzeylerinin daha yüksek olduğu; öğrencilerin yaşlarının ve sınıflarının arttıkça utanmaya yatkınlık düzeylerinin düştüğü ve öğrencilerin bölümü istemeyerek ve kısmen isteyerek seçenlerin isteyerek seçenlere oranla utanmaya daha yatkın oldukları ortaya çıkmıştır.

Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre turizm rehberliği öğrencilerinin utanmaya yatkınlık düzeylerinin her ne kadar düşük olduğu saptanmış olsa da turist rehberliği mesleğinin özellikleri ve rehberlerin sahip olması gereken nitelikler ele alındığında, utanma duygusunun önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir. Bu nedenle utanmaya yatkınlık düzeylerinin en aza indirgenmesinin meslek açısından önemli olduğu söylenebilir. Buna yönelik turizm rehberliği öğrencilerinin lisans eğitimleri süresince daha etkin olmalarını sağlamak amacıyla iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak sunum, daha çok söz hakkı almalarını sağlamak gibi yöntemlerle derse katılımları teşvik edilmelidir. Bununla birlikte turist rehberliği uygulamalı eğitim gezilerinde hem araç içinde mikrofon kullanma alışkanlığının sağlanması hem de ören yerlerinde ve müzelerde turist gruplarına hitap etme becerileri geliştirmelerine yönelik uygulamalara yer verilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKBAĞ, Müge ve İMAMOĞLU, Seval Erden (2010). "Cinsiyet ve Bağlanma Stilllerinin Utanç, Suçluluk ve Yalnızlık Duygularını Yordama Gücünün Araştırılması", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10 (2), s. 651-682.
- ALİYEV, Ramin ve KALGI, Mehmet Emin (2014). "İlköğretim Öğrencilerinin Utangaçlık ve Benlik Saygısı Düzeylerini Etkileyen Faktörler", *Turkish Journal of Education*, 3 (2), s. 60-69.
- ALTUNIŞIK, Remzi, COŞKUN, Recai, BAYRAKTAROĞLU, Serkan ve YILDIRIM, Engin (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*, 3. Baskı, İstanbul: Avcı Ofset.
- ALTUNIŞIK, Remzi, COŞKUN, Recai, BAYRAKTAROĞLU, Serkan ve YILDIRIM, Engin (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*, 7. Baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- AP, John and WONG, Kevin K. F. (2001). "Case Study on Tour Guiding: Professionalism, Issues and Problems", *Tourism Management*, 22 (5), p. 551-563.
- AVCI, Nilgün (2011). "Turizm Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin İş Değerleri: Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), s. 7-8.
- BARRETT, Karen (1995). A Functional Approach to Shame and Guilt. In J.P. Tangney & K.W. Fischer (Eds.), *Self-Conscious Emotions: The Psychology of Shame, Guilt, Embarrassment and Pride*, New York: The Guilford Press, p. 26-63.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, 7. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.

- CONSEDINE, Nathan S., KRIVOSHEKOVA, Yulia S. and HARRIS, Christine R. (2007). "Bodily Embarrassment and Judgment Concern As Separable Factors in The Measurement of Medical Embarrassment: Psychometric Development and Links to Treatment-Seeking Outcomes", *British Journal of Health Psychology*, 12, s. 439-462.
- DEĞİRMENCİOĞLU, Özdal (2003). "Rehberlik Mesleğinin Dünü, Bugünü ve Meslek Yasası", *Rehber Dünyası*, S. 34, s. 20-23.
- DİNÇER, Duygu (2014). "Üniversite Öğrencilerinin Utanç Kavramlarının İncelenmesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (29), s. 295-311.
- GÖKGÖZOĞLU, Emel M., KÖROĞLU, Özlem ve KALYONCU, Merve (2013). "Turizm Rehberliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Mevlana ve Mevlevilik ile İlgili Algılarının Ölçülmesine Yönelik Bir Araştırma", *International Conference on Religious Tourism and Tolerance* (09-12 May 2013), Konya, s. 695-706.
- HANÇER, Murat (2003). "Ölçeklerin Yazım Dilinden Başka Bir Dile Çevirileri ve Kullanılan Değişik Yaklaşımlar", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (10), s. 47-61.
http://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_listesi_yeni&msd=2&Itemid=432, Erişim Tarihi: 13.06.2017.
- KARAMAN, Sebahattin, KÖROĞLU, Özlem, ve KÖROĞLU, Ahmet (2012). "Turizm Rehberliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Rehberlik Eğitimine Yönelik Düşüncelerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma", *Turizm Eğitimi Konferansı (17-19 Ekim 2012)*, Ankara, s. 351-362.
- KELLY, Kristine M. and JONES, Warren H. (1997). "Assessment of Dispositional Embarrassability", *Anxiety, Stress, & Coping*, 10 (4), p. 307-333.
- KELLY, Kristine M., JONES, Warren H. and ADAMS, Jeffrey M. (2002). "Using The Imaginary Audience Scale As A Measure Of Social Anxiety In Young Adults", *Educational and Psychological Measurement*, 62 (5), p. 896-914.
- KÖROĞLU, Özlem (2011). *İş Doyumunu ve Motivasyon Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Performansla İlişkisi: Turist Rehberleri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı.
- KÖROĞLU, Özlem (2014). "Meslek Seçimi ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi: Turizm Rehberliği Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (2), s. 137-157.
- KÖROĞLU, Özlem ve GÜZEL, F. Özlem (2014). "Determination of Tourism Guiding Students' Attitudes toward Reading Habit", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (33), s. 643-652.
- KÖROĞLU, Özlem ve GEZEN, Tuba (2012). "Turizm Rehberliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Sosyal Becerileri ile Stres Yönetimi Becerileri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", *13. Ulusal Turizm Kongresi (06-09 Aralık 2012)*, Antalya, s. 781-798.
- MALTBY, John and DAY, Liza (2000). "The Reliability and Validity of a Susceptibility to Embarrassment Scale Among Adults", *Personality and Individual Differences*, 29, p. 749-756.
- MILLER, Rowland S. (1995). "On the Nature of Embarrassability: Shyness, Social Evaluation, and Social Skill", *Journal of Personality*, 63 (3), p. 15-339.
- MITCHELL, Kimberly A., RAWL, Susan M., CHAMPION, Victoria L., JEFFRIES, Pamela R. and WELCH, Janet L. (2012). "Development and Psychometric Testing of the Colonoscopy Embarrassment Scale", *Western Journal of Nursing Research*, 34 (4), P. 548-564.
- ORTA, İrem Metin, UYSAL, Ahmet, HELVACI, Elif, AKBAŞ, Gülçin ve BRYAN, Jennifer L. (2016). "Dolaylı Utanma Ölçeğinin Amerika Örnekleminde Geçerlik ve Güvenirliği", *Türk Psikoloji Yazıları*, 19 (37), s. 48-56.
- TANGNEY, June P. (1990). "Assessing Individual Differences in Proneness to Shame and Guilt: Development of The Self-Conscious Affect and Attribution Inventory", *Journal of Personality and Social Psychology*, 59 (1), p. 102-111.
- TATLICIOĞLU, Işıl (2015). *Dolaylı Utanmanın Mizah ve Başkasının Zararına Sevime İle İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- TOKAY, Simge (2015). *Profesyonel Turist Rehberlerinin Türkiye İmajını Algulamalarındaki Değişim*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- TOLGA, Özge, KORKMAZ, Halil ve ATAY, Lütfü (2015). "Lisans Düzeyindeki Turist Rehberliği Öğrencilerinin Mesleki Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma", *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12 (2), s. 26-41.
- TOPAÇ, Hicran İ. (2010). *Üniversite Öğrencilerinde Utanca Yatknlık ve Bunların Yükleme Biçimleri, Başa Çıkma Stratejileri ve Depresif Semptom Düzeyi İle İlişkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- URAL, Ayhan ve KILIÇ, İbrahim (2006). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi SPSS 10.0-12.0 For Windows*, 2. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- URAL, Ayhan ve KILIÇ, İbrahim (2011). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*, 3. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- WFTGA. (2017). <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide>, Erişim Tarihi: 05.05.2017.
- YAZICIOĞLU, Yahşi ve ERDOĞAN, Samiye (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- YILDIZ, Rifat, KUŞLUVAN, Salih ve ŞENYURT, S. Yücel (1997). "Turist Rehberliği Öğretiminde Yeni Bir Model: Nevşehir Turist Rehberliği Bölümü Programı ve Değerlendirilmesi", *Erciyes Üniversitesi Neşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Hafta Sonu Semineri IV*, 9-14.
- YILDIZ, S. Banu (2016). "Turizm Rehberliği Bölümü Öğrencilerinin İletişim ve Problem Çözme Becerilerinin Belirlenmesi", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 13 (3), s. 4084-4099.
- YILMAZ, Gülay Özdemir (2011). "Lisans Düzeyinde Turist Rehberliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Mesleğe Bakış Açılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (26), s. 281-298.
- YÜKSEL, Galip (2002). "Üniversite Öğrencilerinin Utangaçlık Düzeylerini Etkileyen Faktörler", *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (3), s. 37-57.